

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Articulus II. Quotuplex sit conscientia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

deducta ex illo principio, quod leges positivæ cum gravi incommodo ordinariè non ligent. Minorem format vel scientia experimentalis, vel medica, vel fides humana, quæ quis assentitur medico periculum affirmanti; conclusionem tandem & conscientiam format prudentia.

11. Deduces sextò: In dijudicanda formali honestate, aut malitia operationum non tam esse attendendum ad conditiones actuum prout sunt à parte rei independentè à conscientia operantis, quam prout per conscientiam dictamen exhiben-

tur: cum enim impossibile foret, ut non regula remota Divinæ & æternæ legis in plurimis occurrentis esset à nobis invincibiliter ignorata, ideo dictamen propriæ conscientiam, quod à nemine ignoratur, pro regula proxima immediata ordinatum fuit, ut per illam lex Divina & æterna applicaretur, & quid legi conforme vel difforme esset, indicaretur. Unde in operatione nunquam potest esse peccatum formale contra legem, nisi cum legis obligatio reductur in conscientiam.

ARTICULUS II.

Quotuplex sit conscientia?

SUMMARIA.

1. *Vulgaris divisio conscientiam in 5. membra.*
2. *Conscientiam certam, veram, erroneam, probabilis duplex acceptio.*
3. *Aliter conscientiam appellatur ex objecto, assensu, & iudicio præsupposito.*
4. *Conscientiam ex objecto adequatè dividitur in bonam & malam.*
5. *Ex modo assentiendi in certam & opinativam.*
6. *Ex seipsa in veram & falsam.*
7. *Conscientiam dubiam non est formaliter conscia.*
8. *Deposito dubio conscientiam tantum potest esse extrinsece dubia.*
9. *Reductio conscientiam timorata & scrupulosa.*

§. I.

Varia divisiones & acceptiones conscientiam?

1. **V**ariæ sunt divisiones conscientiam. Communior est in quinque membra, in veram, quam etiam appellant *rectam & certam*, in *erroneam, dubiam, probabilem seu opinativam, & scrupulosam*. Cui addi potest divisio conscientiam in *bonam & malam*. Vera conscientiam est, quæ est conformis objecto & iudicat esse licitum, quod est licitum. *Erronea*, quæ est difformis objecto, & iudicat licitum, quod est illicitum, vel contrà. *Dubia*, quæ circa utramque partem contradictionis suspendit assensum, & si hoc ex nullius motivi pro utraque parte apparentiâ, dicitur *negativè dubia*; si ex æqualibus mediis & motivis positivis pro utraque parte, dicitur *positivè dubia*. *Probabilis seu opinativa* est, quæ uni parti contradictionis adheret, cum formidine tamen oppositi. *Scrupulosa* est, quæ ex nullis vel ex levissimis fundamentis concipit formidinem peccati. *Bona conscientiam eadem & recta* est, quæ præscribit honesta; *mala* est, quæ erroneè præscribit, aut tolerat inhonesta & illicita. Ad discriminanda huius divisionis membra, & bonitatem discutiendam
2. Observandum est primò; conscientiam certæ, veræ, erroneæ, probabilis significationem in duplici sensu accipi posse. Nam certa conscientiam potest significare vel certitudinem ex parte objecti, & sic coincidit cum conscientiam vera, & opponitur falsæ; vel certitudinem ex parte assensus, & sic opponitur opinativæ, quæ habet formidinem oppositi. Conscientiam vera potest dici talis

vel solum formaliter & practicè, vel materialiter & formaliter, speculativè & practicè simul. Vera erit formaliter & practicè tantum, quando habet iudicium conforme cum objecto practicè considerato, prout subsistat rationabili opinioni & iudicio intellectus, licet objectum à parte rei alter se habeat; ut si Sacerdos iudicet penitentem absolvendum, quem rationabiliter iudicat esse contritum, quamvis à parte rei non sit verè contritus. Erit etiam vera materialiter, & speculativè, si sit conformis objecto, ut est à parte rei. Tandem conscientiam duplici modo potest dici opinativa, probabilis, dubia, nempe propriè, & ex ipso conclusionis assensu, vel secundò improprie ex iudicio præsupposito.

Primo modo conscientiam opinativa, vel dubia nunquam est sufficiens regula operandi, ob incertitudinem assensus, & actuale vel radicale formidinem peccati. Secundò modò potest esse regula operandi, quia cum dubio & opinione speculativa ex parte iudicii præsuppositi, stare potest iudicium certum & fixum de honestate operationis, ut ex dekursu patet.

Observandum est secundò; conscientiam appellationem & divisionem accipi posse tripliciter; in primis ex objecto, deinde ex modo assentiendi objecto, tertio ex iudicio præsupposito, ex quo descenditur ad ipsam conclusionem conscientiam. Si conscientiam spectetur ex objecto, tunc alia est vera, alia falsa, alia bona, alia mala. Ex modo assentiendi & tendendi in objectum, alia est certa, quæ certum sine formidine præbet assensum; alia dubia, quæ suspendit; alia opinativa, quæ quidem etiam præstat assensum, sed cum formidine oppositi. Ex iudicio speculativo præsupposito solet conscientiam frequenter appellari affirmativa, vel probabilis, non quia ipsum ultimum iudicium conscientiam sit merè opinativum habens formidinem oppositi, sed quia iudicium speculativum præsuppositum, in qua ultimum conscientiam iudicium radicatur, est tantum probabile. His positis quæritur, quanam divisio conscientiam sit adequata?

§. II.

Assignantur adequatæ divisiones conscientiam.

Dicendum primò. Conscientiam ex parte formalis objecti, à quo specifiatur, adequatè dividitur.

dividitur in bonam & malam. Nam conscientia regular & dirigit operationem humanam sub ratione bonitatis & malitiae moralis, quae proinde in operatione subiecta conscientiam extrinsecè specificat. Sicut ergo non datur medium inter operationem humanam bonam vel malam in individuo, prout aliunde suppono; ita non datur medium inter conscientiam bonam, de qua Apost. 1. ad Timoth. c. 5. & 19. & malam, quam Apostolus etiam vocat *cauteriatam*, & *inquinatam*. ibid. c. 4. & 2. & ad Tit. 1. 15.

Dicendum secundò: Ex modo assentiendi, adequatè potest conscientia dividi in certam & opinativam. Nam assensus ultimus conscientiae aut est cum formidine, aut sine formidine oppositi; [cum enim hæc sint contradictoriè opposita, inter illa non datur medium] si sine formidine, conscientia est certa (intellige ex modo assentiendi) si cum formidine, est opinativa.

Neque dicas: assensum posse esse dubium. Nam contrà est. Vel intelligis per dubium suspensionem determinati iudicii, uti propriè & rectè loquendo debet intelligi, & tunc ne quidem est assensus, contra hypothefin. Vel intelligis assensum determinatum ad alteram partem contradictionis, cum formidine tamen oppositi & tunc abuteris voce dubii, illudque confundis cum assensu opinativo & probabili.

Dicendum tertio: Intrinsecè & adequatè conscientia dividitur in veram & falsam. Aut enim operatio est talis, qualis dicitur per conscientiam, aut non est talis, nec datur medium: si est talis, conscientia est vera; si non, conscientia est falsa. Quod si conscientia vera rigorosius accipitur pro illa sola, quæ est conformis operationi, tam formaliter quàm materialiter spectatæ, tunc habet pro membro opposito omnem conscientiam seu vincibiliter seu invincibiliter erroneam. Si verò sit conformis operationi solum formaliter spectatæ, tunc conscientia invincibiliter erronea pertinet ad conscientiam veram & rectam, istiusque oppositum erit solummodò conscientia vincibiliter erronea.

§. III.
Corollaria.

EX dictis infero primò: Conscientiam dubiam non esse propriè & formaliter, sed tantum

reductivè conscientiam, & ut Layman vocat, *umbra conscientiae*: quia conscientia formaliter consistit, in practico iudicio, dictamine, regula operandi: atqui dubitans nihil concludit, nihil iudicat, assentitur, dicitur, præcipit, sed hæret ambiguus: ergo dubitans, antequam deponat dubium, non format propriè & formaliter conscientiam. Reductivè tamen dici solet conscientia, quia saltem potest esse inchoatio discursus practici, ad aliquod illativum dictamen tendentis & conantis.

Infero secundò. Cùm conscientia ex depositione dubii vel formidinis transit in certam, non amplius propriè & intrinsecè, sed tantum secundum quid & extrinsecè appellari dubiam, vel probabilem; non enim amplius hæsitatio, vel formido se tenet ex parte ultimi assensus practice practici, quem supponimus esse certum, sed ex parte iudicii præsuppositi, quod respectu istius ultimi tantummodò est speculativum, nec impedit certitudinem, ut ex dicendis constabit.

Infero tertio. Conscientiam timoratam, suspiciosam, scrupulosam facile reduci posse ad dubiam, vel erroneam. Nam quatenus conscientia timorata & suspiciosa ex levibus fundamentis dubitat, utrum aliqua operatio sit licita, pertinet ad conscientiam dubiam, & siquidem deponit suspitione & dubio, remanente solum aliqua speculativa anxietate, operetur, erit conscientia intrinsecè certa: si autem vi istius fluctuationis ad nullum determinatum iudicium procedat, erit intrinsecè & formaliter dubia: Rursus scrupulosa vel ex levissimis fundamentis falso iudicat, aliquam operationem esse illicitam, sicque est erronea; vel nihil iudicat, sed tantum hæsitat inter utrumque sicque est conscientia dubia, eique superaddit accidentalem differentiam anxietatis. Unde patet, vulgarem illam conscientiae divisonem in quinque membra, rigori Dialectico non esse admensam, nec ideo tamen rejiciendam, eò quòd omnes modos circa formandum dictamen conscientiae comprehendat, sitque communi usu loquendi recepta.

DISPUTATIO XI.

DE

Conscientia recta & erronea.

UTramque in unam considerationem jungimus: nam & in obligatione conveniunt, & erronea, si ex invincibili errore procedat, est practice certa & recta, ac tandem oppositorum eadem est disciplina.

